

1 8 1 2

een opdracht in het verleden

Philippe van Amsterdam

Schrijver: Philippe van Amsterdam

ISBN: 9789464054699

© Philippe van Amsterdam

Uitgegeven bij New Brave Books, 2020,

Amsterdam, oktober 2020

Email: phvasd@gmail.com

De uitgave van dit boek is in eigen beheer gebeurd. Het boek is niet professioneel geredigeerd. Er zijn taal-en schrijffouten in de tekst aanwezig.

Voorwoord

Een opdracht in het verleden; in het jaar 1812!

Maarten en Joost, twee scholieren, hebben een opdracht aangenomen om in het verleden een familievloek te ontzenuwen. Ze maken een tijdreis naar 1812 en belanden als jonge onervaren arbeiders in een hardwerkend gezin.

Hun wereld reikt niet verder dan de hoeve en het noodzakelijke zware ontginningswerk. Met man en macht probeert het grote gezin het hun toebedeelde stuk polder te ontginnen. Ze werken hard aan hun toekomst en hopen een zelfstandig boerenbestaan op te bouwen.

De jongste dochter van het gezin, Heleen, heeft andere plannen en trotseert het gezag van haar familie, met schande en moord op een medewerker van het heemraadschap tot gevolg. De moord, onbegrip, onwetendheid en haat verworden tot een vloek. Een vloek die door de jongens ontzenuwd moet worden, zodat de overgrootvader van Maarten zijn zielenrust kan vinden.

Alleen een ring en het goede doen, lijken hun houvast. Is dat genoeg om hun missie te laten slagen en weer veilig terug te komen in hun eigen tijd en wereld?

Philippe van Amsterdam

PS

Hebt u opmerkingen, of wilt u aangeven wat u van het boek gevonden hebt, laat dan een reactie achter via het volgende e-mailadres: phvasd@gmail.com.

1 Bloed in de schuur

“Joost,” riep Maarten. “Waar ben je?”

“Ik ben hier,” fluisterde hij.

“Hier is een oude deur!”

“Kom nou,” zei Maarten benauwd. Je weet dat hij niet wil dat we hier komen.”

“Jouw oom zei toch dat we in de oude schuur mogen spelen?”

“M'n oom kan dat wel gezegd hebben, maar ik weet dat opa dat liever niet heeft.”

“Waarom zou hij dat dan niet willen,” vroeg Joost, terwijl hij een stuk hout in z'n handen nam om de oude deur te forceren.

“Wat ga je doen? Doe dat niet man, daar krijgen we narigheid mee!

Kom we gaan!”

Joost negeerde Maarten. De nieuwsgierigheid was blijkbaar sterker dan de angst gesnapt te worden. Ouwe Oerlemans is geen lieverdje.

“Hier, druk jij hiertegen aan, dan zet ik mijn gewicht achter het hout.”

Joost doelde op de deur en met een stuk hout stond hij op het punt de deur te forceren. Maarten gehoorzaamde z'n oudere vriend.

“Niemand zal weten dat we die deur opengebroken hebben. We schuiven de kast ervoor. Ouwe Oerlemans komt hier toch nooit meer.”

Maarten was wat meer overtuigd.

“Wat zou daarachter zitten,” vroeg hij.

“'t Is jouw opa, ik kan het beter jou vragen.”

“'t Is mijn opa niet!”

“Je overgrootvader dan,” zei Joost.

“Duwen Maarten!” beval Joost. “Een, twee! (...)” De deur kraakte en met veel geweld vloog de deur naar binnen open en bleef scheef hangen. Het stof dwarrelde van het lattenwerk van de wand naar beneden.

“Wat een stof,” zei Joost. Hij zwaaide met z'n beide armen het stof van zich weg. Hij zweeg, wachtte even en betrad vervolgens heel voorzichtig de ruimte achter de deuropening. Hij moet bukken om niet zijn hoofd aan de bovendorpel te stoten.

“Ah,” schreeuwde Joost geschrokken.

“Wat doe je,” vroeg Joost venijnig.

“Ik wil je volgen,” zei Maarten.

“Moet je dan aan m'n trui trekken,” vroeg Joost geïrriteerd.

Maarten liet los.

“'t Is ook zo donker hier,” verontschuldigde hij.

De deuropening liet onvoldoende licht door om een indruk te krijgen van de ruimte.

“Spannend hè,” zei Joost. Maarten keek hem vertwijfeld aan en de beide jongens liepen voorzichtig voorovergebogen de donkere ruimte binnen. Maarten kon het toch niet laten de trui van Joost vast te pakken. Al is het maar voor houvast in de donkere ruimte. De ruimte ruikt muf.

Ze bleven staan en hun ogen raakten gewend aan de duisternis.

“Ik heb dit nooit eerder gezien,” zei Maarten.

“Je bent hier ook nooit eerder geweest,” antwoordde Joost. Het lijkt wel of hier jaren geen mens meer is geweest.”

Zelfs nadat hun ogen gewend waren aan de duisternis was het moeilijk iets te onderscheiden. Joost schoof z'n voet aftastend over de vloer en stapte verder. Een vloerdeel kraakte onder z'n gewicht.

“Joost, ik wist niet dat hier zo'n ruimte was,” zei Maarten.

“Zo groot is de schuur ook weer niet.”

“Stil, ik wil het verkennen,” zei Joost.

Bij gebrek aan zicht werd de ruimte op de tast en het gehoor onderzocht.

“Het is zo donker hier, hadden we maar een lantaarn.” Er hangt een vreemde sfeer in de ruimte. Komt het omdat het zo moeilijk was je in te beelden waar je bent, dat je je ongemakkelijk voelt? Of is het meer een gevoel van iets ondeugends doen met de angst daarbij gesnapt te worden?

“Kom, we gaan terug,” zei Joost. Ze keerden zich om en zochten de geforceerde deur. De deur moet toch zo'n anderhalve meter van ze vandaan zijn.

“Maarten, zie jij de deur,” vroeg Joost met een toon van bezorgdheid in z'n stem.

“Nee, ik zie niets.” Ze stapten als het ware in hun voetsporen terug naar de plek waar ze de ruimte betreden hadden. Maarten bleef staan en hield de trui van Joost in z'n vuist geklemd. Hij is doodsbenuwd en kijkt Joost radeloos aan. Joost is veel te druk om daar aandacht aan te besteden.

“Hier moet die deur zijn.”

“Misschien is 'ie langzaam dichtgeveerd. Dat kan toch, of niet?”

“Ik weet het niet,” antwoordde Joost. Hij tastte de houten wand af.

“Verdraaid waar is die deur, ik zie geen hand voor ogen.”

“Zullen we ze roepen Joost?”

“Nee natuurlijk niet stommerd, dan weten ze toch wat we uitspoken. Die ouwe Oerlemans wordt ziedend als hij hoort dat wij in de schuur zijn,” zei Maarten.

“Maar we mogen toch hier komen Maarten?”

“Ja, van m'n vader mag dat, maar je weet dat zelfs het erf van de schuur door opa tot verboden gebied is verklaard.”

“De deur moet hier zitten,” zei Joost. Beide jongens tastten de wand af. Met hun handen gleden ze langs de ruwe delen, die zelfs geen kieren hadden waar licht door zou kunnen komen. Hun handen bedekt met stof en spinrag.

“Bah wat vies,” zei Maarten.

“Niet zeuren Maarten! Kom we drukken tegen die planken, dan moeten we er toch uit kunnen komen,” zei Joost.

“Waren we maar nooit naar binnen gegaan. Ik vind het doodeng hier, al die spinnenwebben.” Maarten veegde z'n armen aan z'n broek af.

“We moeten roepen, dan zullen ze ons horen en kunnen ze die deur van de andere kant opendrukken,” zei Maarten.

“Ik begrijp er niets van,” zuchtte Joost. Hij had nu voor het eerst een houding van radeloosheid. Hij veegde met z'n onderarm het spinrag uit het gezicht.

“Laten we meer naar rechts voelen,” opperde Maarten.

“Goed, we moeten hier toch uit zien te komen, stel je voor als we te lang wegblijven en ze vinden ons hier,” antwoordde Joost.

“Kom drukken,” beval Joost.

“Een, twee, drie. Helemaal geen beweging,” zuchtte Joost.

“Het lijkt wel beton, hoe kan dat, zo'n oude rotschuur?”

Joost bedacht een methode om hieruit te komen.

“We nemen twee stappen naar achteren en dan rammen we die wand,” zei Joost.

“Hoe dan,” vroeg Maarten.

“Hoe dan?” zei Joost verontwaardigd.

“Je neemt een aanloop en met je schouders en het je volle gewicht, ram je tegen die stomme wand.”

“Lukt dat denk je,” vroeg Maarten vertwijfeld.

“Ik weet het niet, maar we moeten toch iets,” zuchtte Joost.

Ze pakten elkaar vast en stapten gezamenlijk naar achteren.

“Ah,” klonk het luid en eenstemmig. Ze lieten zich verstijfd van schrik op de grond vallen.

“Wat was dat,” vroeg Joost.

“Ik weet het niet! Alsof ik op iemands voet trapte,” antwoordde Maarten.

“Nou de mijne niet, moet je me daar zo voor aan het schrikken maken,” zei Joost.

“Heus waar, het was net een voet.”

“Het zal wel een dooie rat zijn geweest,” plaagde Joost.

“Schei uit,” zei Maarten, terwijl hij ineengekrompen op de grond lag en het stof op de vloer z'n neus prikkelde.

“Scheitlijster,” schold Joost.

“Zie je die kier licht daar,” vroeg Maarten.

”Dat is de deur!

“We zitten er helemaal naast, rechts is de deur.

“Wat stom,” zei Joost.

“Dat komt ook door jouw stomme angsthazengedrag,” zei Joost venijnig. Joost stond op en Maarten liet Joost zijn enkel los. Hij volgde Joost terwijl hij op de grond bleef zitten.

“Kom nou, je wou toch zo snel mogelijk weg,” zei Joost op snauwende toon.

“Oh, maar jij hebt nooit die verhalen van tante Aleid gehoord,” antwoordde Maarten vastberaden. Alsof daar alle huiver door gerechtvaardigd is.

“Wie is tante Aleid,” vroeg Joost?

“Tante Aleida is de huishoudster van opa Oerlemans.”

“Oh, die. Kom, help me eens met die deur,” zei Joost. “We hebben al lang genoeg voor nachtuil gespeeld. Voel jij de klink,” vroeg Joost aan Maarten.

“Ja hebbes,” zei Maarten vastberaden.

Maarten drukte de klink naar beneden en deed de deur open.

Het heldere zonlicht kwam de ruimte binnenvallen, alsof de hemel openging. De kippen op het erf hoorden ze scharrelen. In de verte blafte de hond van de bureu. Maarten keek Joost aan en zei: *Wat zie je eruit, overal spinraggen. Je haar lijkt wel een vogelnestje.* Joost keek Maarten verbouwereerd aan. Zijn guitige ondeugende ogen glinsterden achter een voile van spinrag. Joost stond stokstijf en bekeek zichzelf van top tot teen. Vervolgens inspecteerde hij Maarten.

“Je lijkt wel een vogelverschrikker! Je hebt je gezicht helemaal grijs van het stof!” Maarten lachte. Samen rolden ze om van het lachen en keken elkaar aan, staakten hun lachen om abrupt weer in lachen uit te barsten. Het was de ontlading van een spannend moment.

De deur zwenkte langzaam in het kozijn terug en de schoot viel zacht in het slot. De jongens lagen bulderend op de grond en plukten elkaar de spinrag van het lijf.

“Je bent een vogelverschrikker,” riep Maarten Joost toe.

“Maarten! Maarten!” klonk het buiten.

“M'n vader, kom op,” zei Maarten verschrikt. De jongens stonden snel op en holden naar het andere eind van de schuur. Joost nam een pluk stro en veegde Maarten z'n gezicht schoon. Terwijl Joost Maarten het spinrag van zijn trui en broek plukte.

“Maarten!” Joost!” waar zijn jullie,” klonk het.

“Hier pa, in de schuur,” riep Maarten.

“Opa Oerlemans wil jullie nog even zien,” zei de vader van Maarten.

“Ja, eh, is goed, we komen er zo aan,” schreeuwde Maarten.
Joost beet angstig op z'n onderlip en wachtte gespannen de situatie af.
Als Maartens vader maar niet binnenkomt.
“Waar zijn jullie?”
“In de schuur op de hooizolder,” riep Maarten.
De schaduw van Maarten z'n vader wierp zich door de openstaande dubbele staldeuren naar binnen en hield net op tijd een halt. Joost z'n gezicht verstarde en hij keek Maarten gespannen aan.
“Ja we komen pa,” zei Maarten.
“Pas je op, op die zolder?” riep de vader van Maarten.
“Ja 't is goed pa,” antwoordde Maarten.
“Opschieten,” zei vader gebiedend. De schaduw hield z'n hoofd naar de zoldering gericht om de jongens te ontdekken. De schaduw bleef even staan en versmalde toen de veroorzaker van de schaduw zich had omgedraaid en weglief uit de stal.
“Ik ben me doodgeschrokken,” zei Joost.
“Nou anders ik wel, als 'ie ons had gesnapt.”
“Wat dan,” viel Joost hem in de rede.
“Nou dan eh, dan was 'ie flink kwaad geweest en had hij het vast tegen ouwe Oerlemans gezegd.”
Beide jongens zaten op de rand van een houten kist bij te komen van de schrik. Hun hart klopte in de keel.
“Was me dat schrikken! Wat goed dat je dat zei over die hooizolder,” zei Joost.
“Ja m'n vader heeft hoogtevrees en is als de dood voor krakende ladders,” zei Maarten.
“Hoe moeten we ons schoon krijgen als die ouwe Oerlemans ons nog wil zien,” zei Joost.
“Moet dat echt? Ik vind het helemaal niet leuk,” zei Joost.
“Je gaat wel met me mee, alleen vind ik helemaal vervelend. Ik weet niet wat ik zeggen moet,” antwoordde Maarten zielig.
“Maar 't is jouw verre opa, niet de mijne,” antwoordde Joost.
“Je gaat wel mee hè, Joost?”
Joost haalde even z'n schouders op en voelde wel dat hij er niet onderuit kon.
“Hij heeft een grote neus met van die dikke rode neusvleugels en een vies klein grijs snorretje en van die diepe oogkassen. Zo diep, dat je bijna denkt de binnenkant van z'n schedel te kunnen zien,” vertelde Maarten.
“Hoe oud is hij eigenlijk,” vroeg Joost, terwijl ze naar de drinktrog liepen.
“102 jaar,” antwoordde Maarten.

“Wat zeg je, 102, dan is 'ie vast de oudste van het land!”

“Nee, er is nog een vrouw van 103, in Dordrecht geloof ik.”

Maarten drukte de roestige lip in de drinkkom naar beneden en door het kleine gaatje spoot een straal water en liep de drinkkom vol. Ze wassen hun handen en gezicht en fatsoeneerden zich zoveel mogelijk.

“Hier is een kammetje,” zei Maarten.

Hij gaf het aan Joost. Het was een metalen kam met grove tanden, waarmee je een paard de manen kamt.

“Wat glimt die kam mooi. Het lijkt wel zilver dat opgepoetst is,” zei Joost.

“Kam die kop nu maar van je,” zei Maarten.

De viezigheid werd er met gesteun uitgekamd, waarbij Joost steeds dieper voorover bukte.

“Ben ik even blij dat ik stekeltjes heb,” zei Maarten.

“Bof jij even, ik krijg die troep er nauwelijks uit,” zei Joost met een nauwelijks hoorbare stem. Hij stond voorover gebogen en kamde zijn haren schoon, waardoor plukken stof en ook haren meegetrokken werden. De kam bleef in een knoop steken en Joost zette flink kracht om daar met veel gekerm doorheen te komen. De kam spande door de druk krom. Joost wierp zich, met een rood aangelopen gezicht, in de strijd. Plotseling vloog de kam door de lucht en belandde met een boog op de houten vloer, dicht bij de houten wand. Joost kwam overeind en wankelde even, totdat Maarten hem bij de elleboog pakte.

“Waar is 'ie nou, die kam,” vroeg Joost.

“Daar! Op de grond gevallen,” zei Maarten.

Joost liep er heen en speurde de vloer af.

“Maarten! Maarten kom eens,” zei Joost op verontruste toon.

“Kun je hem niet vinden,” vroeg Maarten.

“Maarten, hier ligt bloed!”

Joost bleef als verstijfd, voorovergebogen staan.

“Maarten kom eens.”

“Wat is er, ligt die kam er niet,” vroeg Maarten. Maarten droogde z'n gezicht met een smoezelige doek. Hij liep met de doek, half voor het gezicht houdend, op Joost af. Hij stapte van de betonnen boxvloer op de houten vloer en smeed de doek terug naar de drinkbak. Hij had inmiddels Joost bereikt, die hem staande hield door hem met de hand om de pols vast te pakken.

“Pas op, hier ligt bloed!”

“Waar?”

“Hier!” Joost wees naar de plek op de vloer. Maarten stond het van buiten komend licht in de weg en stapte daarom over de plek naar de

andere kant, dicht bij de houten wand, waar ze daarnet nog door de deur waren gestapt.

"Waarachtig dat is bloed!"

"Dat zei ik je toch," zei Joost.

Hij hurkte neer en bekeek de plek. Het plasje bloed, ter grootte van een schoteltje, lag over twee vloerdelen uitgespreid. In de vloernaad was wat bloed weggevloeid en dit mondde uit onder de neus van Maarten zijn schoen.

"Je staat erin," zei Joost.

"Gatverderrie!"

Maarten sprong op en holde naar de openstaande deuren.

"Kom we gaan hier weg," schreeuwde hij en holde het zonlicht tegemoet. Joost volgde hem en samen holden ze naar de boerderij.

"We zeggen niets, tegen niemand," zei Maarten.

"Ik bedoel over het bloed," verduidelijkte hij.

"Wel over de schuur," vroeg Joost smalend.

"Nee, natuurlijk niet. Wil je dat ik vanavond op m'n kop krijg," antwoordde Maarten fel.

Langs de boerderij lag een strook grind dat door hun snelle voetstappen veel geluid maakt. Ze liepen naar de zijkant van het huis om via het klompenhok de keuken binnen te gaan, toen de vader van Maarten riep: *Jongens hier komen*. Het klonk niet echt vriendelijk, kennelijk was vader op iets bedacht.

"Ja pa," antwoordde Maarten schuchter.

"Wat zien jullie eruit. Waar heb je gezeten," vroeg vader op strenge toon.

"Ga naar tante Aleida, die heeft drinken voor jullie en knap je wat op, voordat je naar opa gaat." Vader keek verontrust, alsof het toezicht over deze kwajongens hem te veel in z'n vrijheid belemmerde. Hij wilde ongestoord met oom Roelof de auto een onderhoudsbeurt geven. Vader liep terug naar het achtererf, waar oom Roelof onder de motorkap gebogen de waterpomp loskoppelde. Twee hoofden verdwenen onder de motorkap.

Even later zaten de jongens aan het bed van de oude overgrootvader. Hij lag in de bedstee in plaats van in het ledikant, dat nutteloos in de kamer stond. Hoewel dit ledikant hoog genoeg was om gemakkelijk in bed en uit bed te komen, had hij, ondanks tante Aleida's tegensputteren, voor de bedstee gekozen. Onbegrijpelijk eigenlijk, omdat de bedstee toch korter is dan het ledikant. Opa Oerlemans is een lange man. Het feit dat dit bed moeilijker te verschonen is zal bij tante een rol gespeeld hebben. Opa had wel vaker, vooral in de winter, de gewoonte de bedstede boven het ledikant te verkiezen. De oude man lag bewegingloos op bed

en z'n borstkas, waarop het laken keurig de deken omzoomde, ging rustig op en neer. Z'n handen lagen langs het lichaam en hij leek naar het plafond van de bedstee te staren. De handen groot met scheefstaande duimen, die aan de uiteinden bekroond werden door een dikke, brede en vooral lange nagel. Af en toe trilde z'n hand een beetje en schuurde de lange duimnagel langs het laken. Hij zat half in de kussens en hield de benen noodgedwongen opgetrokken. Het had de jongens verrast hem in bed aan te treffen. Ze hadden hem in de nette kamer verwacht. Zo kende Maarten hem, als een oude baas, die in z'n hoge stoel bij de haard naast het raam zit. Met sigaren binnen handbereik. Plotseling als, het bezoek hem verveelde, stond hij resoluut op en liep hij naar het achterhuis om het kippenvoer te pakken. Hij kon dan een kwartier, weer of geen weer, buiten blijven. Zo plotseling als hij gegaan was, kwam hij weer. Het was vreemd te zien hoe iemand er anders uitziet als hij in pyjama gekleed is. Z'n hals was onbedekt en z'n benige schouders werden nu niet door verhullende kleding bedekt. De jongens zaten aan de rand van de bedstee en opa zei, terwijl hij naar het plafond bleef kijken: *Dag knapen, wachtte even en vroeg: Is dat jouw vriendje, Maarten.*

"Ja opa, dat is Joost."

"Dag jongen." Z'n stem klonk vriendelijk en beheerst, niet helemaal zoals Maarten gewend was. De oude man was de laatste jaren nukkig geworden, ook door de verslechtering van z'n gehoor en later z'n gezichtsvermogen.

"Dag meneer," antwoordde Joost verlegen.

"Maarten jongen, wil je mijn bril van het kastje in de voorkamer pakken?". Maarten schoof z'n stoel naar achteren, stond op en liep naar het andere eind van het huis. Joost vond het niet prettig alleen gelaten te worden met de oude enge man in de bedstee. De man draaide z'n hoofd richting Joost en keek hem strak in de ogen. Inderdaad, je zou bijna geloven dat je de binnenkant van z'n schedel kon zien.

Z'n ogen doortastten Joost volledig. Joost voelde dat hij een kleur kreeg.

"Hebben jullie fijn gespeeld?" Ja, knikte Joost verkrampd en hij had niet het lef weg te kijken. *Waar blijft Maarten*, dacht hij.

"Bij de oude schuur," vroeg de man.

"Ja, meneer," antwoordde Joost.

"In de oude schuur?" Joost wilde volmondig instemmen met de vraag, maar bedacht zich.

"Eh, nou eh."

Gelukkig daar ging de deur van de kamer open en Maarten kwam binnenlopen en zei dat hij de bril gevonden had. De oude man bleef Joost aankijken en de oude felle ogen omringd door het grauwe gezicht,

gaf hem de blik van een hyena. De man zette de bril op en staarde Joost aan. Z'n ogen waren nu groter en leken niet meer zo diep in de kassen te staan. Het leek of het maskergezicht zelfs even een poging tot glimlachen deed. Of verbeeldde Joost dit zich?

"Je hebt een leuke vriend Maarten," zei opa langzaam.

"Maarten," vervolgde hij: *Weet jij waarom ik hier in bed lig?*

"Eh, omdat u ziek bent? Ik bedoel, u zich niet zo lekker voelt."

"Ik ga dood jongen," zei de man streng.

Van schrik schoof Joost met z'n stoel over de houten vloer en bleef vervolgens verstijfd zitten. Hij keek Maarten aan en ontspande zich. Maarten antwoordde niet en wachtte af.

"Het is nu welletjes geweest," zuchtte hij.

"Ik heb lang genoeg gewacht. 't Is bijna volop zomer; de bomen zijn op z'n groenst, de lucht zoemt door de insecten. De wereld schijnt volmaakt, vind je niet," vroeg opa.

"Ja opa."

"Wat zeg je jongen," vroeg hij.

"Ik bedoel, nee opa. Waarom moet u opeens doodgaan?"

"Opeens jongen, ik ben in mijn 103^e levensjaar! Is dat niet genoeg?"

Maarten vond dat eigenlijk niet zo onbegrijpelijk, maar je wenst niemand de dood toe.

"Ja, u bent al heel oud," bevestigde Maarten.

Opa verstond het niet en zei, voordat Maarten was uitgesproken: *Ik heb zelfs mijn kinderen en kleinkinderen overleefd.*

"Nu had ik maar twee kleinkinderen, één daarvan is jouw moeder."

Ja, knikte Maarten.

"Heeft je moeder veel over me verteld," vroeg opa.

"Ja," zei hij. Hij knikte instemmend.

"Maarten ik ga je iets vertellen wat je verrassen zal. Maar eerst wil ik weten, is hij," opa lichtte z'n hand op en wees naar Joost, "echt jouw boezemvriend?" Joost moest lachen, maar kon het bijtijds onderdrukken.

"Een boezemvriend," vroeg Joost.

"Praat eens wat harder. Ik versta je niet," zei de vermoeide man."

"Wat is een boezemvriend?"

"Zijn jullie altijd als broers samen en delen jullie een geheim?"

Maarten z'n adem stokte en hij liep rood aan. Maarten keek Joost aan. Wat een doortastende vraag. Maarten haalde uiteindelijk verlegen z'n schouders op.

"Eh, ja wij hebben een geheim," zei hij.

"Zou je mij dat willen vertellen," vroeg opa. Opa keek Maarten streng aan. Maarten begon te stamelen en kon niet goed het gezag van de oude

man weerstaan. Al was hij waarschijnlijk te zwak een mier te doden. Joost greep in.

“Nee meneer, want dan is het geen geheim meer,” zei Joost.

Opa zakte terug in de kussens, zuchtte diep, alsof hij zich gewonnen gaf. Hij hervatte het staren naar het plafond van de bedstee. De jongens bleven rustig afwachten en hoopten dat vader ze zou komen bevrijden uit deze vervelende situatie. Opa kuchte en vroeg toen aan Joost: *Jongen ga eens de kamerdeur sluiten*. Joost keek om en zag dat de deur inderdaad niet gesloten was. Hij stond op en liep om het lege ledikant heen naar de deur. Opa pakte de hand van Maarten en hield die stevig vast.

“Kun je hem door dik en dun vertrouwen,” vroeg hij hem fluisterend.

Ja knikte Maarten snel, totaal verrast door de wending van het aanvankelijk saaie gesprek.

“Hij is mijn allerbeste vriend en ik ken hem al twee jaar,” zei Maarten vastberaden.

“Goed m’n jongen.” De oude man verslapte de greep, maar liet Maarten niet los. Joost was weer gaan zitten en had z’n stoel wat dichterbij de van Maarten geschoven. De oude man bleef rustig liggen.

Het leek of de tijd stilstond. De man bedacht zich grondig. Af en toe stopte het ademen, tot schrik van de jongens, om even later weer ongestoord te hervatten. Hij verlegde z’n voeten, waardoor een geruis van het matras en het grove linnengoed hoorbaar was.

“Hoe oud ben je, Maarten jongen?”

“Dertien,” antwoordde hij en Joost is vijftien. Morgen word ik veertien,” zei Maarten trots.

“Wat voor een dag is het morgen,” vroeg opa.

“Zaterdag,” antwoordde Maarten.

“Wat voor een datum?”

“12 juni.”

“1948,” vulde Joost aan.

“Vandaag is de dag mijn jongen, de grote dag die ik verwacht heb.”

Maarten zweeg, hij wist niet wat hij met deze opmerking aanmoest.

De man vervolgde: “Ik heb lang gewacht en nagedacht, of ik jou dit zou moeten vertellen. Veel tijd blijft er voor mij niet over. Ik heb er bijna mijn hele leven mee rondgelopen en ik kan het alleen aan jou vertellen, als enige nazaat.” Opa zuchtte diep en hield een pauze.

“U hebt toch nog wel andere familie?”

“Ja, die heb ik. Maar niet hier en nu, begrijp je?” Joost keek Maarten geboeid aan en ging op de punt van z’n stoel zitten en legde z’n ellebogen op de rand van opa’s bed. Opa’s handen trilden hevig en het

schurende geluid van de duimnagel langs het linnengoed, maakte het nog spannender.

“Weet jij wanneer ik geboren ben, Maarten?”

“Ja, dat is, eens even denken, eh, dat is 1846.”

“Ja, ja, opa knikte. Mijn moeder heb ik nooit gekend, ze is de kraamdood gestorven.

“Mijn vader was 34 en bleef achter met vijf kinderen. Opa leek in gedachten verzonken. De jongens wachtten stil af.

“Reken eens uit; wanneer moet mijn vader geboren zijn?”

“1812,” antwoordde Joost.

“Mijn oma, die bij ons inwoonde, heeft de rol van moeder overgenomen. Als jongen van twaalf jaar heb ik een fantastisch verhaal gehoord, verteld door mijn oma.” Hij zweeg en draaide z'n hoofd weer bij. Het duurde even voordat hij z'n verhaal hervatte.

“Gaandeweg heb ik de waarheid daarvan ingezien. Ik was erg achterdochtig. Ik ben altijd erg nuchter van aard geweest.”

Opa legde z'n handen in z'n schoot en vouwde ze samen om het trillen te kunnen weerhouden. Opa slikte een keer krachtig en vroeg: *Vraag Aleida om warme melk met honing voor me klaar te maken.* Joost stond op en liep snel weg om aan het verzoek van opa te voldoen.

“Het is heel belangrijk dat je goed luistert jongen, daarom vind ik het goed dat je vriend erbij is.” Ja, knikte Maarten. Opa hernam z'n zwijgende houding om kracht te verzamelen voor wat hij wilde vertellen. Joost kwam de kamer binnen gesneld en sprong op z'n stoel. Z'n ogen waren vol glinstering. Hier kon de beste film niet tegenop. Wat spannend zo'n oude opa!

“Wel jongens,” begon opa. Zij zaten als gekluisterd aan zijn bedrand.

“Mijn vader heeft nooit een vader gehad. Hij is tussen de kinderen van zijn grootouders, als hun kind, opgegroeid. Tussen z'n ooms en tantes, begrijp je?” Opa stopte en zei even niets. De jongens gaven hem de tijd. Het maakte alles alleen maar spannender.

“Ze was ook pas zestien jaar dat ze in verwachting raakte. Haar vrijer, een Franse ambtenaar, kwam uit Nantes. Meer weet ik niet. Hij was blijkbaar al jaren werkzaam in Nederland en beheerste de taal daardoor goed, want ik heb een brief van hem. Een brief voor mijn oma. De brief is getekend met Philippe, zo heette hij. Mijn vader was naar hem vernoemd en had de roepnaam Flip. Die Philippe, de vader van mijn vader, moest terug naar Frankrijk.

“Zijn ze niet getrouwd dan,” vroeg Maarten.

Opa zuchtte, alsof hij nu op het punt stond het hoge woord te uiten. De deur zwaaide open en tante Aleida kwam met de kop warme melk binnen.

“Kijk eens, hier is de melk. Zijn jullie hier nog,” vroeg ze verbaasd.

“Het is veel te mooi weer om binnen te zitten.” Ze zette de melk op het plankje in de bedstee en drong eropaan dat de jongens weg moesten gaan. Volgens haar stierlijk verveeld door te lang gezeten te hebben bij een saaie oude man. Ze dacht ze te plezieren, maar de jongens drongen eropaan te willen blijven en zelfs niet gestoord te worden.

“Ik begrijp hier niets van,” was haar reactie. Vertelt u ze niet te veel spannende verhalen,” vroeg tante.

Hij knikte zijn moede hoofd, hield de ogen daarbij gesloten, alsof hij deze onderbreking even niet wilde ervaren. Hij was duidelijk uit z'n concentratie. Ze liep de kamer uit.

“Waar was ik gebleven?”

“Waarom zijn ze niet getrouwd,” vroeg Maarten.

“De beste man was ambtenaar en moest zorgdragen voor het handhaven van de regels, die door de Fransen waren ingesteld. Hij had niet veel vrienden onder de bevolking. Ze zagen hem liever gaan dan komen.” Opa rustte weer even uit en z'n borstkas ging met grotere regelmaat op en neer. Z'n hoofd lag vermoeid in het kussen, de ogen gesloten. De handen trilden niet langer.

“In het najaar van 1812 is mijn vader geboren. Een aantal maanden nadat (...)” Opa stopte en werd lijkkbleek.

“Geef hem een slok warme melk,” bedacht Joost. Maarten stond op en nam de beker warme melk in de hand en probeerde opa overeind te trekken. Hij zette de beker aan opa's lippen en wilde dat hij drinken zou. Dat deed hij en opa zakte in de kussens terug. De jongens wisten niet wat te doen.

“Het leek net of hij doodging,” zei Maarten.

“Nee,” stamelde de man.

“Ik ben er nog niet, wees maar niet bang.” Hij kuchte.

“Zo eenvoudig kom je niet van me af. Jullie zijn de eersten die ik het vertel en dat grijpt mij toch aan. Wacht maar, het komt wel goed.” Maarten was blijven staan en vroeg bezorgd, of hij de kussens goed moest schikken.

“Nee, m'n lieve jongen. Het is goed, dank je. Je bent een fijne jongen.” Opa slikte een paar keer en hervatte het gesprek.

“De Fransman, mijn opa, is op de dag dat hij de brief had geschreven, die hij persoonlijk aan mijn oma gegeven moet hebben, vermoord. Het waren twee jonge jongens.” Het hoge woord was eruit. Opa trilde en was bezweet.

“Dat was het dan zou je denken,” zei opa met een diepe zucht.

Opa zou zich opgelucht moeten voelen, maar was het zeker niet.

Hij vervolgde: "Er was een plaatselijk verzet tegen de Franse overheersing, veroorzaakt door onvrede door de nieuwe verordeningen die de nieuwe polder teweegbracht. In de schuur had mijn oma hem, haar vrijer, ontmoet. Hij moest naar Frankrijk terug, de grond werd hem te heet onder de voeten. Daar heeft hij afscheid voor tijdelijk genomen, maar het werd voor altijd." De jongens waren duidelijk verrast door deze bekentenis. Opa vervolgde; "In het voordeel, waar nu de paardenboxen zijn, is hij doodgestoken, onder de ogen van mijn oma. Haar oudere broer was door de relatie van mijn oma, als minderjarige met die Philippe, in een lastig pakket gebracht. Hij was vol wrok. Zeker toen bleek dat m'n oma zwanger was en de Fransman het land zou verlaten. Het heeft haar, haar hele leven lang, achtervolgd. Zelfs (...)," en opa rustte weer even.

"Zelfs tot over de grenzen van hun dood!" Nu ging hij in een sneller tempo door met z'n verhaal. Hij was er bijna.

"Mijn vader is niet oud geworden, de drank heeft hem kapotgemaakt. " Opa tuitte z'n lippen, zuchtte driemaal heel diep en knikte overtuigd z'n hoofd, alsof hij met z'n eigen gedachten instemde.

"Hoe komt u dan aan de naam Oerlemans," vroeg Maarten. Hij had dat altijd een vreemde naam gevonden en zocht nu de verklaring in dit verhaal.

"Mijn oma heette Oerlemans, vader was immers een onwettig kind."

"Opa," vroeg Joost afwachtend, alsof hij z'n vraag nog overdenken moest. "Wat bedoelt u met over de grens van de dood? En die moord is in de schuur gebeurd, zegt u?"

"Ja mijn jongen."

"Zo oud is het huis toch ook weer niet," stelde Maarten.

"Nee, het huis is jonger dan de schuur, maar de schuur is uit het begin van de vorige eeuw."

"De tijd van Napoleon," concludeerde Joost. Joost keek Maarten ongelooftwaardig aan.

"Maar meneer, zijn de moordenaars nooit gepakt?"

De man schudde z'n hoofd.

"Ze zijn met de Noorderzon vertrokken! Ze zijn nooit ingerekend!

List en bedrog," fluisterde opa en hij zakte vermoeid in de kussen.

"Ik wou dat ik de ware toedracht wist, dat zou mijn zielenrust ten goede komen," zei de oude man. Hij sloot zijn ogen en opkomend traanvocht maakte zijn ogen nat.

"Ik had de waarheid moeten achterhalen, maar ik heb het nooit gedurfd. Die schuur zie je, dat is de verbinding met het verleden.

"Wat een verhaal, tjonge, tjonge," zuchtte Joost. Opa was wat rustiger en af en toe vielen zijn ogen dicht.

“Maar hoe zit het dan met die schuur? Dat begrijp ik niet helemaal,” zei Maarten. Opa had z'n handen gevouwen op z'n onderbuik gelegd en de ogen gesloten. Z'n ademhaling was weer rustig en zijn kleur had hij herkregen. Hij verschoof wat met z'n voeten.

“Jongens,” zei hij.

“Er is nog een ding wat ik jullie vertellen moet, maar ik ben moe.” Maarten greep opa z'n hand vast en zei: *Ik vind het heel spannend wat u verteld hebt.*

“Jij ziet het als een spannend verhaal uit een ver verleden, voor mij is het werkelijkheid en een grote tragedie,” antwoordde opa.

“Dat kun jij je niet voorstellen, daar ben je te jong voor. Je bent nog nat achter de oren.” Joost gniffelde.

“En dat geldt ook voor jou m'n jongen.” Hij keek Joost aan.

Opa legde z'n hand op die van Maarten.

“Jij bent mijn enige nazaat die ik het kan vertellen. Jij kunt deze tragedie eindelijk stoppen. Mijn oma heeft het mij gevraagd, maar ik kon het niet. Ik was te veel betrokken bij dit alles.”

“Hoe moet dat dan,” vroeg Maarten. Opa luisterde niet en vervolgde zijn verhaal.

“Mijn opoe stond m'n vader en mij zeer na. Misschien doordat ik de oorzaak was van de kraamdood van mijn moeder, waardoor zij de rol van moeder overnam.

“Kraamdood,” zei Joost vragend.

“Ja,” zuchtte opa. Mijn geboorte is de oorzaak van haar dood, als een vloek begrijp je? Ik hoop dat je me berijpt m'n jongen. Ik weet, je bent nog te jong om dit alles te begrijpen, maar onthoud elk woord wat ik heb gezegd.” De jongens knikten overtuigd.

“Jaren later, de avond voordat mijn oma stierf, heeft ze me een bekentenis gedaan. Nu zul je begrijpen wat ik bedoel met over de grens van de dood.” Opa keek Maarten weer aan.

“Mijn opoe is altijd door haar broer dwarsgezeten. Haar broer was veel ouder en al getrouwd, maar kinderloos. Hij heeft mijn opoe van hem afhankelijk gemaakt. Ze heeft nooit kunnen trouwen. Ze was immers een jonge moeder en ongehuwd met een bastaardkind. Wat voor kansen had ze? Een grotere schande bestaat er niet.

Haar broer heeft altijd gezag over haar en mijn vader gehouden, totdat mijn vader zelfstandig werd.

Opoe heeft mij gevraagd haar te helpen, gevraagd de waarheid te achterhalen. Ze was vol bitterheid, daar heeft ze nooit van los kunnen komen. Zelfs niet toen zij zich veel later, omwille van haar eigen gemoedsrust, uiteindelijk met haar boer heeft willen verzoenen. Hij heeft het haar, op zijn beurt, onmogelijk gemaakt. Ik weet niet hoe, dat

heeft ze me niet verteld. Mijn oma is plotseling ziek geworden; ze wilde niet meer, kon er niet meer tegen. Enkele weken later heeft zij mij op haar ziekbed haar levensverhaal verteld en de volgende morgen is ze gestorven. Ze heeft nooit rust gevonden en zal nooit rust vinden! Ik heb nooit aan haar hulpvraag gehoor gegeven. Ik ben laf!" Z'n ogen raakten opnieuw betraand. Hij hield zich even stil.

"Pas als de waarheid geklonken heeft, op de plek waar de moord heeft plaatsgevonden, dan kan de tijd mijn oma loslaten.

Het is verworpen tot een vloek! Dan is ze vrij en kan ze naar haar eeuwige bestemming. Ze beheerst mijn nachtrust, ze verschijnt op de dag van de moord in de stal. Ze blijft me vragen haar te helpen.

Elk jaar weer opnieuw!" Hij haalde z'n neus op.

"Ik heb het elk jaar uitgesteld, maar elk jaar dat het langer duurt, maakt dat de niet achterhaalde waarheid steeds meer verwordt tot een vloek."

"Bent u daarom zo oud," vroeg Joost. Opa keek hem met een radeloze blik aan. Hij sloot zijn ogen. Hij voelde zich een lafaard.

"Ja," zei hij.

"Inderdaad, je bent een slimme jongen. Door mijn nalatigheid is het verworpen tot een vloek. Omdat de leugen meer en meer is gaan regeren over de waarheid. Jullie moeten mij helpen!"

Hij keek ze vragend aan. Opa haalde snel adem en z'n neusvleugels trilden. Ook ik zal geen rust vinden. Ik heb niet mijn taak volbracht." Opa raakte overstuur.

"Ga tante Aleida halen," zei Maarten tegen Joost. De zweetdruppels parelden op opa z'n voorhoofd en in z'n hals klopten z'n aderen hevig. Hij had Maarten z'n hand stevig vast en draaide z'n hoofd in z'n richting. Maarten stond voorovergebogen over hem heen.

"Jongen luister, jij moet me helpen. Ik ben tekortgeschoten, heus geloof me!" Tante Aleida kwam met vader en met moeder binnen gestormd.

"Bel de dokter snel!" riep ze tegen vader.

Iedereen stond langs de bedstee. Maarten was op de rand van het bed gaan zitten en hield opa z'n hand goed vast. Hij bracht zijn hoofd naar opa zijn hoofd en fluisterde; *ik beloof u te helpen, echt waar, dat zweer ik.*

"Nee jongen, zweer nooit; *dat is de duivel verzoeken,*" zei opa zacht.

"Maar hoe kan ik u helpen?" Maarten hield zijn oor bij de mond van opa, zodat hij zijn zachte stem kon horen.

"Wees vanavond in de schuur, vanaf zeven uur 's-avonds tot de volgende morgen zeven uur. Ik kan er niet zijn vannacht. Beloof je dat? Het zal het je duidelijk worden." De klok sloeg drie uur. Buiten was het volop zomer en de insecten vulden de lucht, zoals ze elke zomer hadden gedaan.

